

1. UVOD

Brz razvoj finansijskog tržišta u industrijskim razvijenim zemljama, a naročito u SAD-u, zahtjevao je i razvoj sistema savremenih finansijskih institucija koje su adekvatne potrebama, prije svega, investitora, a zatim i korisnika kapitala. Takav zahtjev se postavljao kao neophodan, jer je bankarski sektor organizovan na konzervativan način postao kočnica daljeg razvoja tržišnih odnosa i finansijskog tržišta uopšte. Reorganizovanje i prilagođavanje bankarskog sektora novonastaloj situaciji i novim potrebama je bilo sporohodnog karaktera iz mnogo razloga, od kojih je najvažniji bio razlog neizvjesnosti i rizika u poslovima sa novcem i kapitalom, što novac i kapital po prirodi stvari nose sa sobom. Tim činjenicama se može zahvaliti što su zemlje sa razvijenim finansijskim tržištem obogatile svoju finansijsku strukturu nizom novih daleko fleksibilnijih i efikasnijih institucija od konzervativnih i sporo prilagodljivih bankarskih organizacija. Najtipičniji predstavnici ovih veoma efikasnih institucija na bankarsko – finansijskom tržištu su svakako penzioni fondovi¹.

Finansijski sistemi razvijenih zemalja u novijem periodu obogaćeni su, dakle, pojavom i razvojem novih tipova finansijskih posrednika, od kojih se poseban značaj pridaje upravo penzionim fondovima. Ove relativno mlade finansijske organizacije su ostavile duboki trag na tim finansijskim tržištima i danas čine njihov nezaobilazan sastavni dio. Razvoj ovih institucija je imao značajne pozitivne uticaje na razvoj privrede i finansijskog sistema u razvijenim zemljama, a kao najvažnije mogu se istaći sljedeće: porast nivoa institucionalne štednje, porast broja alternativa za pribavljanje izvora finansijskih sredstava od strane preduzeća, jačanje konkurencije među finansijskim institucijama, intenzivan razvoj finansijskih inovacija, produbljivanje i razvoj tržišta kapitala i pogotovo tržišta korporativnih akcija i obveznica, itd.

Investicioni fondovi imaju značajnu poziciju u finansijskim sistemima visokorazvijenih zemalja, jer se danas smatraju najpogodnijom formom za mobilizaciju usitnjene, disperzivne štednje

¹ Dr Đorđe Đukić, Dr Vojin Bjelica i Dr Života Ristić, „Bankarstvo”, Čugura – Print, Beograd, 2003. str.24

stanovništva i njenu efikasnu alokaciju u profitabilne plasmane na tržištu kapitala.

Snažan rast kapitala investicionih i privatnih penzijskih fondova u novijem periodu u pojedinim visoko razvijenim zemljama doveo je ove institucije u sam vrh institucionalnog investiranja na finansijskom tržištu². Kada je u pitanju investiranje u akcije korporacija, privatni penzijski i investicioni fondovi su vodeći institucionalni investitori na ovom tržištu i u pogledu vrijednosti svojih holdinga zaostaju samo za sektorom domaćinstava kao tradicionalno najvećeg holdera korporativnih akcija. Radi se o moćnim finansijskim institucijama čija će respektivna finansijska snaga dolaziti do izražaja i u narednom periodu, posebno u zemljama kod kojih se uočavaju početni koraci u pogledu prestrukturiranja privrede i transformacije finansijskog sistema, tj tranziciji.

Kod izbora teme za ovaj rad rukovodili su me sljedeći motivi: Često se ističe da je nužno transformisati gotovo sve segmente naše privrede, pa i naše finansijsko tržište. Penzioni fondovi su institucionalni investitori koji obezbeđuju pojedincima sigurnost i stabilnost prihoda po okončanju radnog vijeka. Ova vrsta finansijskih posrednika bilježi najbrži rast među institucionalnim investitorima. Tome su doprinijeli: povećanje nivoa životnog standarda i realnih zarada u većini zemalja, produživanje životnog vijeka stanovništva, poreske olakšice za izdvajanje u penzione fondove, itd.

Penzioni fondovi obezbjeđuju sredstva uplatama zaposlenih, poslodavaca, države, ali sve više i aktivnom ulogom na finansijskom tržištu. Međutim, uslijed veoma osetljive funkcije koju obavljaju, aktivnosti penzionih fondova na finansijskom tržištu su pod strogom kontrolom države. Polemike koje su se u javnosti pojavile a u vezi sa reformom penzionog sistema, probudile su u meni intelektualnu radoznalost.